

**แนวทาง
การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก**

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทาง
การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

.....

ความสำคัญ

โรงเรียนเป็นองค์กรในระบบการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญสูงสุดที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องการสร้างระบบโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งทั้งระบบมากกว่าที่จะสร้างโรงเรียนบางโรงในระบบให้มีความเข้มแข็ง

ภารกิจเร่งด่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คือ การปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์การปฏิบัติงานของโรงเรียนในปัจจุบัน พบว่า แม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็ง มีผลงานประจักษ์ในการแข่งขันต่าง ๆ อย่างทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ แต่หากพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ

โดยรวม และผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่าโรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ ซึ่ง สมศ. รายงานว่าส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (ตามความหมายของ สมศ. โรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน ซึ่งอาจเป็นโรงเรียนประถมศึกษา หรือ มัธยมศึกษา)

เพื่อให้การดำเนินโครงการมุ่งสู่เป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นความวิฤติ โรงเรียนขนาดเล็กตามโครงการนี้ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา แม้โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ ลักษณะ “จิวแต่แจ้ว” แต่โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่กลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของระบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน กล่าวคือ โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนมากถึงร้อยละ 43.73 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด (ปีการศึกษา 2551) และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลง และความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้ดีเพียงพอ กล่าวคือ จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 43.73 ให้บริการนักเรียนได้เพียง 979,456 คน คิดเป็นประมาณ ร้อยละ 10 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ส่งผลให้มีอัตราครูต่อนักเรียนค่อนข้างต่ำ คือ อัตราครูต่อนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมเฉลี่ย 1 ต่อ 12.46 (ค่าเฉลี่ยภาพรวมของทั้งประเทศ 1 ต่อ 20) ทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านเงินเดือนครูสูงมาก ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ

ตาราง แสดงจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2546-2551

ปีการศึกษา	จำนวน รร. ขนาดเล็ก	ร้อยละ
2546	10,877	33.23
2547	11,599	35.88
2548	12,269	37.94
2549	12,828	39.73
2550	13,518	41.90
2551	13,882*	43.73

* จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พบลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาในประเทศไทย

- ปี 2549 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายพื้นฐานต่อหัวของนักเรียนระดับ การศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนยิ่งเล็ก ค่าใช้จ่ายต่อหัวยิ่งสูงโดยเฉพาะเมื่อรวม เงินเดือนครู
- ปี 2550 สมศ. รายงานผลโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองการประเมินมาตรฐาน ภายนอกของ สมศ. ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโดยมากไม่ผ่านมาตรฐานที่ 4, 5, 6, 9 และ 13

2. การศึกษาของต่างประเทศ

- เชิงประสิทธิภาพ ในประเทศสหรัฐอเมริกา นักวิจัยเสนอขนาดของโรงเรียน ที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (Cotton, 1996) คือ
  - ระดับประถมศึกษา ควรมีนักเรียน 300 - 400 คน
  - ระดับมัธยมศึกษา ควรมีนักเรียน 400 - 800 คน
- เชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รัฐอิลลินอยส์ ดำเนินการโครงการวิจัยเป็น ช่วงระยะเวลา 10 ปี เพื่อติดตามผลการเรียนของนักเรียน (Enrich, n.d.) พบว่า
  - โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 495 คน มักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
  - โรงเรียนที่มีนักเรียน 495 - 1,200 คน มักมีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูงสุด

3. การศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. การเรียนการสอนแบบคละชั้น นอกจากจะช่วยเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียนแล้ว ยังส่งผล ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น
2. นักเรียนที่มาจากพื้นฐานครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่า จะ เรียนหนังสือได้ดีหากเขาชอบ หรือมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู (Russell, 2002) ดังนั้น จึงเป็นความสำคัญมากที่จะต้องส่งเสริมให้ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดี บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกันกับนักเรียน
3. นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มักมีแนวโน้มเรียนอ่อนด้าน ความสามารถทางภาษาและคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนวิชาต่าง ๆ ตลอดจนการทำงานในอนาคต
4. โรงเรียนที่มีความคาดหวังสูงกับการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูงเช่นกัน

5. ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน และมีพื้นฐานการศึกษาน้อย ย่อมมีผลกระทบต่อ การเรียนของนักเรียน เนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนของนักเรียน ได้มากนัก ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยง ไม่สนใจเรียน และมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Payne 1996; Whitbeck 1991)
6. ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด ถ้าหาก นักเรียนมีเวลาน้อยที่จะเรียนภาษาเพื่อพัฒนากระบวนการคิดระดับสูง จะส่งผล กระทบให้นักเรียนมีความสามารถต่ำในการคิดอย่างเป็นอิสระ
7. นักเรียนที่มุ่งมั่นต่อการเรียน มีปัญหาทางพฤติกรรมน้อย

สภาพปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมาและอภิปราย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ขนาดเล็กอย่างหลากหลายเรื่อยมา เช่น การสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี การจัดเครือข่าย โรงเรียน การรวมโรงเรียนเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนโดยทั่วไป มักประสบสภาพปัจจุบันปัญหาที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ และจากการสำรวจความคิดเห็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนัก นโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) พบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน และมีข้อสังเกต และประเด็นอภิปราย 3 ประเด็น คือ ด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการโรงเรียน ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญ มากที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และลักษณะที่ พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตการดำเนินงานของ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยสรุปดังนี้

- ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาเอก เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนน้อย
- เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นยังเป็นเรื่องใหม่ ครูและ ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังไม่เชื่อมั่นในการเรียนการสอนลักษณะนี้
- การเรียนการสอนที่แยกส่วนตามรายวิชา ขาดการบูรณาการทั้งด้าน เนื้อหาและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์
- การละเลยการรู้จักเด็ก และการติดตามการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนจำนวนหนึ่งเรียนไม่ทัน และอาจถูกทอดทิ้ง

- บทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนไม่น่าสนใจที่จะจูงใจนักเรียนให้กระตือรือร้นต่อการเรียน
- ครูมีงานธุรการจำนวนมาก ทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง และควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน เช่น การสร้างความอบอุ่น และความใกล้ชิดกับนักเรียน บรรยายภาคประชาธิปไตยในห้องเรียนและการเคารพความคิดเห็นและสิทธิของนักเรียน

2) การบริหารจัดการโรงเรียน

โรงเรียนเป็นหน่วยจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การปฏิบัติงานของโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กเรียนอย่างแท้จริง การดำเนินการของโรงเรียนที่ผ่านมาจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทชัดเจน และเข้มแข็งในการติดตามความก้าวหน้า และช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษายังมีบทบาทน้อย และยังขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
- โรงเรียนขาดกระบวนการและระบบความรับผิดชอบต่อผลงาน (accountability system) ที่ชัดเจน ซึ่งสมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่
  - การวางแผนพัฒนาโรงเรียนระยะ 4 ปี ปานกลางและ แผนปฏิบัติการประจำปี
  - การประเมินผลความก้าวหน้า การปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยการประเมินหรือทบทวนผลงานของตนเอง
  - การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสาธารณชน
  - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน
  - การแทรกแซง หรือช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หากโรงเรียนดำเนินงานได้ต่ำกว่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาโรงเรียน

การปฏิบัติงานตามกระบวนการเรียนการสอนและความรับผิดชอบต่อผลงาน ดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงไม่ใช่เป็นการสร้างงานขึ้นมาใหม่แยกจากเดิม นอกจากนี้ การทำงานต่าง ๆ ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ ตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เพื่อให้การทำงานทุกอย่างอยู่ในกรอบที่ชัดเจนโดยไม่เพิ่มภาระงานให้แก่โรงเรียนโดยไม่จำเป็น

3) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ภายใต้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสมควรพิจารณาสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- การเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการจัดการอย่างจริงจัง โดยมีการวางแผนบุคลากรเมื่อมีการเกษียณอายุราชการ และการบรรจุแต่งตั้งครูใหม่
- การพัฒนาบุคลากรครู และผู้บริหารโรงเรียนยังทำได้น้อย และส่วนใหญ่จะพัฒนาครูด้านอื่น ๆ มากกว่าด้านการเรียนการสอน
- ระบบการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งยังต้องการการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเนื่องจากรยังมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันระหว่างโรงเรียน ซึ่งโดยหลักการควรคำนึงถึง
  - ความเป็นธรรม (equity) เป็นหลักการพื้นฐานของการสนับสนุนงบประมาณให้แก่โรงเรียนว่า จะต้องไม่มีโรงเรียนใด ๆ ด้รับงบประมาณอย่างได้เปรียบโรงเรียนอื่น
  - ความยุติธรรม (fairness) กล่าวคือ โรงเรียนที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบคล้ายกันควรได้รับงบประมาณจำนวนเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน
  - โรงเรียนตัดสินใจใช้จ่ายงบประมาณเพื่อโครงการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกิดผลการพัฒนาเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน ทั้งนี้ ภายใต้กรอบ นโยบาย และ มาตรฐานของรัฐ
- การจัดศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน

- การรวมและเลิกโรงเรียน หากมีนักเรียนจำนวนน้อยมาก โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และการคมนาคมสะดวก

กรอบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการศึกษาข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ทบทวนแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551 – 2553 ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 โดยได้พิจารณากำหนดนโยบาย เป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจน และนำเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานทุกระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นโยบาย

ภารกิจของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา โรงเรียนทุกแห่งแม้จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กย่อมต้องปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนอย่างมีคุณภาพภายใต้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม โครงสร้างประชากร ทำให้เกิดโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ประกอบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่คุณภาพ และประสิทธิภาพ กล่าวคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนต้องตระหนัก และพิจารณาวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้โรงเรียนที่ต้องดำรงอยู่ ต้องอยู่อย่างมีคุณภาพโดยไม่ดูดซับทรัพยากร โรงเรียนใดที่ฟังรวมกันได้ควรรวม และโรงเรียนใดที่ฟังเล็ก ก็ควรเลิก เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อย และการคมนาคมสะดวก ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทเข้มแข็งในการดูแล ช่วยเหลือโรงเรียนเป็นรายโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

โรงเรียนใด...ที่ฟังเล็กได้ - เลิก

ที่ฟังรวมได้ - รวม

โรงเรียนใด...หากต้องดำรงอยู่ ต้องอยู่อย่างมีคุณภาพโดยไม่ดูดซับทรัพยากร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีขนาดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ร้อยละ 3 ต่อปี
2. อัตราครูต่อนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก 1 : 20 ในระยะแรกภายในปี 2553 โดย
ปีการศึกษา 2552 มีอัตราครูต่อนักเรียน 1 : 17
ปีการศึกษา 2553 มีอัตราครูต่อนักเรียน 1 : 20

กรอบความคิด

โรงเรียนเป็นองค์กรที่มีความซับซ้อนที่มีผลกระทบต่อชีวิตและอนาคตของเยาวชน โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมักมีทีมผู้นำมืออาชีพที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียน ประเมินผลงาน และนำผลประเมินนี้เป็นข้อมูลในการวางแผน เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนจะกำหนดความคาดหวังอย่างสูงต่อนักเรียน และเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้

สืบเนื่องจากความแตกต่างด้านคุณภาพนักเรียน ซึ่งนักเรียนจำนวนหนึ่งที่มาจากครอบครัวยากจนหรือโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารมักมีผลการเรียนที่ไม่น่าพึงพอใจ หรือเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับประโยชน์จากการไปโรงเรียน ดังนั้น เพื่อเป็นการลดช่องว่างของผลการเรียนของนักเรียนดังกล่าว โรงเรียนต้องแสดงรับผิดชอบต่อผลงาน นั่นคือ **ผลการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน** ไม่ว่านักเรียนมีพื้นฐานครอบครัวทางเศรษฐกิจ สังคมเป็นอย่างไร

จากแนวคิดข้างต้น จึงเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง **ในการดูแลให้นักเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานระดับสูงไม่ว่านักเรียนจะด้อยโอกาสเพียงใด** โดยการปฏิบัติงานบนพื้นฐานขององค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ เป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การจัดทรัพยากรสนับสนุน การประเมินผลงาน และการได้รับรางวัลหากทำดี หรือ ความช่วยเหลือแก้ไขจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหากผลงานยังต้องพัฒนาปรับปรุง ซึ่งหากโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานตามกรอบได้อย่างต่อเนื่อง จริงจ้งย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดการโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงควรปฏิบัติงานตามภารกิจหลักที่เน้นเป้าหมายอย่างชัดเจน 3 ประการ นั่นคือ 1) การพัฒนาผลการเรียนของนักเรียน 2) การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนด้านความมุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และความเป็นอยู่ที่ดี และ 3) การดูแล ส่งต่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ **โดยจัดระบบบริหารโรงเรียนให้กระชับ เป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ**

...เปลี่ยนแนวปฏิบัติ สร้างวัฒนธรรมใหม่ ...

จากกรอบความคิดและเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ. ศ. 2551 - 2553 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเสนอกรอบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กเป็นการเปลี่ยนการปฏิบัติ และสร้างวัฒนธรรมใหม่ ประกอบด้วยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- วัฒนธรรมการเรียนรู้
- วัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน
- วัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

นิยามศัพท์

1. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา
2. วัฒนธรรม หมายถึง การพัฒนางานให้เกิดความยั่งยืน
3. การพัฒนา หมายถึง การดำเนินการเพื่อยกระดับและปรับปรุงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
  - การพัฒนาด้านปริมาณ เป็นการดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียน และหรือ ลดจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก
  - การพัฒนาด้านคุณภาพ เป็นการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา
4. การคละชั้น หมายถึง การจัดนักเรียนที่เรียนในชั้นต่างกัน ตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไปมาเรียนรวมกัน โดยมีแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคล
5. การรวมชั้น หมายถึง การจัดนักเรียนมาเรียนรวมกันตั้งแต่ 2 โรงเรียนขึ้นไป โดยอาจจัดการเรียนรวมบางชั้น บางช่วงชั้น หรือทุกชั้น
6. ศูนย์เครือข่ายโรงเรียน หมายถึง ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนตั้งแต่ 2 โรงเรียนขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า เพื่อพัฒนางานวิชาการ หรือการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

กรอบแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

การพัฒนาระบบโรงเรียนให้เข้มแข็งเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง กรอบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กจึงกำหนดแนวทางสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. กรอบวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติสำคัญ 5 ประการ

- **ทักษะพื้นฐาน** โดยเน้นอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นในชั้น ป. 1-2-3 เนื่องจากเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่นักเรียนใช้ในการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาต่างๆ
- **จัดการห้องเรียน** โดยเน้นการเรียนการสอนแบบคละชั้น หรือ บูรณาการ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น

- **ปรับเปลี่ยนการสอน** โดยเน้นบทบาทหรือความเป็นมืออาชีพของครูในการออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมที่น่าสนใจ และท้าทาย เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดมุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนอย่างแท้จริง
- **เอื้ออาทรต่อกัน** โดยการจัดบรรยากาศห้องเรียนเสมือนบ้าน รักนักเรียนเสมือนลูก กล่าวคือ ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี เอื้ออาทรต่อกัน เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งยังสามารถลดปัญหาพฤติกรรมนักเรียน
- **พัฒนาการเป็นรายบุคคล** หมายถึง การติดตามพัฒนาการนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งถือเป็นความได้เปรียบของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อย ครูจึงดูแล และติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด

การดำเนินการของทุกคนอย่าง.....เต็มที่ เต็มเวลา เต็มความสามารถ .....

2. กรอบวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน มีแนวปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ

- โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพให้มีความยั่งยืน โดยจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ คือ โรงเรียนประเมินตนเอง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง โดยกำหนดแผนพัฒนา ระยะปานกลาง 4 ปี และแผนปฏิบัติการรายปี และโรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานของทุกโรงเรียนเป็นรายโรง
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ไขเมื่อโรงเรียนปฏิบัติงานต่ำกว่าเป้าหมาย

ในกระบวนการต่าง ๆ ข้างต้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาท และมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องรู้จักโรงเรียน และ ทบทวน ติดตามการปฏิบัติงาน หรือความก้าวหน้าของโรงเรียนเป็นรายโรง ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. กรอบวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่ควรดำเนินการร่วมกับ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) คณะกรรมการติดตามประเมิน และนิเทศการศึกษา (กตป.น.) และคณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่ (กพท.) ในการดำเนินการสำคัญ 5 ประการ

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดอัตราครูต่อนักเรียนให้เหมาะสม
- การพัฒนาครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยเน้นการสร้างชุมชนวิชาชีพ (professional community) เพื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนระหว่างครู การปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนการสอนคละชั้นหรือบูรณาการ หรือการบริหารจัดการด้วย ICT เป็นต้น
- การจำแนกความต้อยโอกาสของโรงเรียน เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเหมาะสมกับสภาพความต้องการของโรงเรียนมากขึ้น
- การจัดศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เพื่อความร่วมมือทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
- การรวม เลิกล้มโรงเรียนหากมีจำนวนนักเรียนน้อย และมีการคมนาคมสะดวก
- โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนมี การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

บทบาทสำคัญของหน่วยงาน

หน่วยงานแต่ละระดับมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการห้องเรียนและโรงเรียน ดังรายละเอียดกิจกรรมต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนคละชั้น และพัฒนา และจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

2. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทั้งด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น

- การคิดค้นนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- การศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากร และความก้าวหน้าในวิชาชีพ
- การศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ
- การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
- การศึกษาและพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

1. กำหนดนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทั้งด้านการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ซึ่งอาจนำไปสู่การคละชั้น รวมชั้น รวมโรงเรียน หรือศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ อัตราครูต่อนักเรียนสูงขึ้น หรือขนาดของโรงเรียนมีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสามารถสะท้อนประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาได้

2. ติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และรายงานผลต่อคณะกรรมการนโยบายฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดด้าน

- ผลการทดสอบระดับชาติ
- จำนวนครูต่อนักเรียน
- การอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1. สนับสนุนการดำเนินงานลักษณะศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก
2. สนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึงการผลิตและพัฒนาบุคลากร
4. ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปในข้อจำกัดและผลกระทบของโรงเรียนขนาดเล็ก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการบริหารจัดการบุคลากรโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษากรณีเล็กโรงเรียน และร่วมบริหารโรงเรียนหลัก

6. ประสานสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิต และพัฒนาครูในการเรียนการสอนคณะชั้น หรือบูรณาการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1. กำหนดเป้าหมายการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินภายใน ผลการประเมินภายนอกและผลการประเมินระดับชาติ ฯลฯ

2. เน้นการพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นของนักเรียนชั้น ป. 1, 2, 3 เป็นลำดับแรก

3. กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กอย่างหลากหลาย เช่น การเรียนการสอนแบบคณะชั้น การเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอนเป็นทีม การใช้สื่อทางไกลประกอบการเรียนการสอน ฯลฯ

4. ปรับและพัฒนาแผน และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำท่ายความสามารถของนักเรียน และเหมาะสมกับรูปแบบการจัดการชั้นเรียน โดยมีการผลิต พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดความมุ่งมั่น ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนเต็มตามศักยภาพ

5. ส่งเสริม ช่วยเหลือโรงเรียนในการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยการเน้นการจัดห้องเรียนเสมือนบ้าน รักนักเรียนเสมือนลูก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ความเอื้ออาทรระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาพฤติกรรมนักเรียน

6. พัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างชุมชนวิชาชีพ เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ

7. นิเทศ ช่วยเหลือ และติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโรงเรียนขนาดเล็กเป็นรายโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

8. วิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คิดค้นสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

1. ส่งเสริม ช่วยเหลือ กำกับโรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนระยะ 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2. กำหนดให้โรงเรียนจัดทำพันธะสัญญาการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. กำหนดให้โรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

4. ติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของโรงเรียนรายโรงเรียน
5. ดำเนินการช่วยเหลือ หรือ แก้ไข หากโรงเรียนปฏิบัติงานได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ของแผนที่กำหนดไว้

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ด้านบุคลากร

1. ตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมอบหมายรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบอย่างชัดเจน
2. การบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคล
  - 2.1 บริหารอัตรากำลังครูภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เอื้อต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือเกลี่ยอัตราครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีการจัดศูนย์เครือข่าย หรือรวมโรงเรียน หรือได้รับสนับสนุนบุคลากรอื่น ๆ
  - 2.2 สนับสนุนบุคลากร พนักงานธุรการ อัตราจ้างชั่วคราว หรือพนักงานราชการหรือวิทยากรภายนอกในกรณีโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนอัตรากำลัง
  - 2.3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เอื้อต่อรูปแบบการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนคละชั้น ในโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้น และการพัฒนาด้านการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ
  - 2.4 การจัดระบบหมุนเวียนครูผู้สอนไปช่วยสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ขาดแคลน
  - 2.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาไม่แต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียน กรณีที่โรงเรียนมีนักเรียนจำนวนต่ำกว่า 40 คน หรืออาจมากกว่า 40 คนตามความเหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร
3. สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้บุคลากรเหล่านั้นมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การนำผลงานการพัฒนาโรงเรียนมาประกอบการแต่งตั้งโยกย้าย การปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การศึกษาดูงาน และการลาศึกษาต่อ เป็นต้น
4. พัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ การอบรมสัมมนา การพบปะชี้แจงความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านบริหารจัดการทั่วไป

1. พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อให้มีข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม พอเพียง ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมี

ความรู้และเข้าถึงการใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำ Best Practice ในโรงเรียนที่ดำเนินการได้ผลแล้วมาเผยแพร่ พร้อมทั้งตั้งศูนย์ ICT ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เพื่อบริการโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ สามารถประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิค หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ฯลฯ เพื่อดูแลบำรุงระบบให้มีคุณภาพ

2. วางแผนและพัฒนากิจการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบต่าง ๆ เช่น

2.1 ในกรณีโรงเรียนเดียวกัน ยึดเกณฑ์อัตราครูต่อนักเรียน 1: 20 คน (ต่อ 1 ห้องเรียน) หากมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่านี้ควรสอนคละชั้น กล่าวคือ นำนักเรียนชั้นอื่นมาเรียนร่วมด้วย โดยจัดหลักสูตรบูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.2 ในกรณีต่างโรงเรียน ให้รวมกันเป็นศูนย์เครือข่ายประมาณ 3-5 โรงเรียน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสมาชิกเครือข่าย ยึดเกณฑ์นักเรียนต่อห้องเรียน 20 คนต่อครู 1 คน (ควรเกลี้ยครูออกหากครูเกิน) หรือหากมีนักเรียนจำนวนน้อยกว่านี้ ควรมีการรวมห้องเรียนกับโรงเรียนอื่น ๆ เช่น

- โรงเรียน ก. อาจสอน ป. 1-3
- โรงเรียน ข. อาจสอน ป. 4-6
- การรวมทั้งโรงเรียน
- การจัดครูเวียนสอนระหว่างโรงเรียนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ขาด

แคลน

ฯลฯ

3. วิจัย และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม นำเสนอ Best Practice การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน

4. สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) คณะกรรมการติดตาม ประเมิน และนิเทศการศึกษา (กตป.น.) และคณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่ (กพท.) ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

ด้านทรัพยากร

1. กรณีรวมโรงเรียน และหรือศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนบริหารจัดการทรัพยากรด้านต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บุคลากร ฯลฯ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถร่วมบริหารในโรงเรียนหลัก ตามเกณฑ์

กำหนดจำนวนอัตรากำลังที่ทำหน้าที่บริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. จัดให้มีระบบและกลไกในการระดมทรัพยากร ที่จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยโรงเรียนมีวิธีการระดมทรัพยากรที่เหมาะสม โปร่งใส มีแผนการดำเนินการที่ชัดเจนว่าจะนำทรัพยากรที่ได้ไปพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนในด้านใดบ้าง

สถานศึกษา

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1. โรงเรียนวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด
3. เน้นการดำเนินการสอดคล้องกับกรอบวัฒนธรรมการเรียนรู้

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

1. โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
2. โรงเรียนจัดทำวางแผนพัฒนาคุณภาพระยะปานกลาง 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาให้ความเห็นชอบ กำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
3. โรงเรียนดำเนินการตามแผนให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สรุป ประเมินผล และรายงานผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเผยแพร่ต่อผู้ปกครอง และสาธารณชน

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

1. โรงเรียนดำเนินการนโยบายและกรอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้าใจอย่างชัดเจน
2. โรงเรียนตัดสินใจดำเนินการเลือกรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

กิจกรรมสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

1. การพัฒนาโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้รวม (Magnet School) ตามการวางแผนพัฒนาโรงเรียน

(school mapping) ของ สพท.

2. การจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก และ สื่อ ประชาสัมพันธ์
2. การนำเสนอกรอบแนวคิด และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ **Best Practice** แก่ผู้เกี่ยวข้องในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ โรงเรียน
3. การพัฒนาและขยายผลการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น หรือบูรณาการโดยเฉพาะ โรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น การเผยแพร่แผนการจัดการเรียนรู้ให้แพร่หลายกว้างขวาง เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป ตลอดจนการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การจัดงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนหลักที่มีการรวม และเล็กโรงเรียน
5. การจัด สพท. นำร่อง 20 แห่ง
  - แพร่ 1 - อุทัยธานี 1 - เพชรบูรณ์ 1 - นครสวรรค์ 1 - มหาสารคามเขต 1
  - ลำพูน 2 - เชียงใหม่ 2 - สมุทรสงคราม - กระบี่ - หนองบัวลำภู 1
  - สุรินทร์ 1 - อ่างทอง - สุราษฎร์ธานี 1 - พังงา - ขอนแก่นเขต 4
  - แม่ฮ่องสอน 2- นครนายก - เพชรบุรี 1 - นครศรีธรรมราช 3 - หนองคาย 1
6. การดำเนินการใน สพท. ทั่วไป และเน้น สพท. ที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก

โปรดร่วมจัดโรงเรียน

**ให้ได้ขนาดและคุณภาพมาตรฐาน
เพื่อลูกหลานและประเทศไทย**